

Bekæmper regeringen den forkerte økonomiske krise?

Andersen, Jørgen Goul

Published in:
Information

Publication date:
2012

Document Version
Accepteret manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Andersen, J. G. (2012). Bekæmper regeringen den forkerte økonomiske krise? *Information*, 16.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Bekæmper regeringen den forkerte økonomiske krise?

Forkortet tekst bragt i Information 22.9.2012

"Kickstarten" af økonomien er ikke rigtigt lykkedes. Det kan delvist skyldes, at man talt vælgerne krisbevidsthed op – for at få accept af upopulære indgreb. Give vælgerne tryghed ville være bedre, skriver professor Jørgen Goul Andersen anledning af S-kongressen

Af Jørgen Goul Andersen

Danmark er i økonomisk krise. Men hvilken krise? Hvad er egentlig problemet? Hvori består krisen, hvad skyldes den? Lige så bevidste, alle er om det første, lige så svært har de fleste ved at svare på det sidste. Det er heller ikke enkelt. Regeringen har stillet én diagnose og behandlet derefter. Men hvis diagnosen er forkert, kan behandlingen gøre patienten mere syg. Spørgsmålet er, om ikke hovedlinjen i regeringens politik det første år har virket imod hensigten.

"Kickstarten" af økonomien er ikke rigtigt lykkedes. Det kan delvist skyldes, at man talt vælgerne krisbevidsthed op – for at få accept af upopulære indgreb. Det har bidraget til øget utryghed. Og skræmt livet så meget af forbrugerne, at det måske bremser mere, end kickstarten speeder op. I så fald bliver både ledighed og statsunderskud større og ikke mindre.

Tre fortællinger

Den økonomiske krise i Danmark kom ikke alene udefra. Alle er enige om, at det også er en dansk krise. Selvpåførte problemer. Men hvilke selvpåførte problemer?

Der er tre diagnoser – eller hovedfortællinger. De er for så vidt alle sande – men hvilken er den overordnede historie, hvilken skal man behandle ud fra?

Den første fortælling er, at VK-regeringen førte en "procyklisk" økonomisk politik. Man trykkede på speederen under højkonjunkturen, hvor man burde have trykket på bremsen. Det er der enighed om. Men politisk har fortællingen den svaghed, at den ikke kan bruges ret meget fremadrettet.

Den anden krisefortælling handler om den tabte konkurrenceevne. Ifølge regeringsgrundlaget er det regeringens hovedfortælling. Fortællingen er også korrekt. Da krisen kom, blev man for alvor opmærksom på, at produktiviteten længe havde været i underkanten af udlandets, mens lønstigningerne havde været i overkanten. Ingen er uenige. Den tredje fortælling er, at krisen er en finanskris. Ikke blot en international, men også en dansk finanskris. Der blev pustet nogle bobler op, som måtte briste til sidst. Stigningerne i de danske boligpriser fra 1995-2007 fik de amerikanske til at blegne. Nationalbanken har påvist, at afdragsfri lån og flekslån bar en stor del af skylden for boligboblen.

Finanskrisen omfatter også bankernes volumensyge – det blev næsten Iceland light, hvor bankerne på fire år oparbejdede et indlånsunderskud på 650 mia. kr. Det var let at finansiere på det internationale interbank-marked – indtil långiverne gik i sort.

Hvad skal der gøres?

Fortællingen om konkurrenceevnen er attraktiv af flere grunde. Det er noget, vi har prøvet tidligere. Det er ret klart, hvad der bør gøres. Og det adskiller sig ikke meget fra, hvad der allerede var i gang. Konkurrenceevnen skal genoprettes. Produktiviteten skal op – det matcher med regeringens ønske om at prioritere forskning og uddannelse. Og lønnen skal

ned. Det gik fint med overenskomsterne, men må gerne få en tand mere. Øget arbejdsudbud er et fint middel. Det kan godt være, det på kort sigt øger arbejdsløsheden. Men større arbejdsløshed trykker lønnen og baner vejen for højere beskæftigelse.

I starten talte alle om, "når vi om få år mangler arbejdskraft". Efterhånden er mange begyndt at sige "hvis". Men ud fra fortællingen om konkurrenceevnen gør det egentlig ingen forskel. Lavere realløn kræver ubehagelige tilpasninger. Skal befolkningen acceptere dét, bør der mobiliseres en krisebevidsthed. Regeringen lagde hårdt ud med nytårstalerne 2012. Det ser ud til at have virket. Måske lidt for godt.

Hvis det nu er en finanskriser

Hvis finanskrisen er hovedproblemet, er strategien farlig. I forvejen vil alt og alle konsolidere sig. Bankerne strammer kreditten, så det bliver sværere at låne til investeringer eller boligkøb. Forbrugerne skruer ned for forbruget. Det er en uundgåelig effekt, når boligejernes friværdier halveres. Udfordringen er at undgå, at det bliver så meget, at væksten går i stå. Krisebevidstheden gør borgerne endnu mere utrygge, så de sparer endnu mere op. Regeringen har undgået, at forbrugerne gik helt i sort ved at frede boligskatterne. Frygt for boligskatter ser ud til at påvirke forbrugerne endnu mere end frygt for ledighed. Men mobilisering af krisebevidsthed har muligvis trykket mere på bremsen, end kick-starten har trykket på speederen.

En anden krise i 80'erne

Krisebevidstheden var en hjælp til økonomien i 1980'erne, men er en pestilens i dag. Både den forrige og den nuværende regering har genbrugt af retorikken fra krisen i 1980'erne. Det er uheldigt, for krisen i dag er stik modsat dengang. Og med retorikken kan man ende med ikke bare at forføre vælgerne, men også sig selv.

Konkurrenceevne eller ej – så er det en kendsgerning, at Danmark har det største overskud på betalingsbalancen nogen sinde. Her ligner vi Sverige, Tyskland, Holland, Norge og Schweiz. I 1980'erne var problemet, at Danmark havde de største underskud på betalingsbalancen nogen sinde.

I 1980'erne voksede udlandsgælden. I dag er fortegnet vendt – ved udgangen af 2011 havde Danmark et netto tilgodehavende i udlandet på ca. 430 mia. kr., og det vokser hastigt. Fhv. finansminister Thor Petersen (V) blev herostratisk berømt på udtalelsen om, at vi "ender med at købe hele verden". Men vi har faktisk været i gang lige siden.

I 1980'erne var både privatforbruget og det offentlige forbrug for højt. I dag er privatforbruget for lavt, fordi folk sparer op. I stedet for krisebevidsthed burde man nok have givet vælgerne tryghed for, at velfærden ikke ville blive alvorligt berørt. Ikke "store reformer". I værste fald en grønthøster. Det skræmmer ingen. En slags "kontraktpolitik".

Omkostningen ved, at folk sparer for meget op, og at virksomhederne investerer for lidt, er lavere vækst og større statsunderskud. I 1980'erne var der ingen vej uden om at øge opsparingen. I dag er der det højeste private opsparingsoverskud nogen sinde. Det smitter af på statsbudgettet. I 1980'erne var statsunderskuddet en del af problemet. I dag er det mere en effekt af problemet.

Den forkerte krise?

Konkurrenceevne eller ej – så går eksporten ikke så ringe endda. Fra 2007 til 2011 steg eksporten i faste priser med 3 pct. I Sverige var tallet 4 pct., i Finland minus 11 pct. og i Norge minus 4 pct. Tyskland er bedre med 8 pct. og Schweiz med 6 pct. Det, der skiller Danmark ud

fra nabolandene, er privatforbruget: Minus 3 pct. fra 2007 til 2011. I Sverige var tallet +5 pct., i Finland +6 pct., i Norge +8 pct., i Tyskland +3 pct. og i Schweiz +6 pct. Det omtales ofte, at forbrugernes frygt kan være påvirket af gældskrisen i Sydeuropa. Men det har ikke skræmt livet af forbrugerne i nabolandene.

Ulykken ved bolig- og kreditbobler er, at det er svært at sparke økonomien i gang bagefter.

Men regeringens politik, retorik og usikkerhed har næppe hjulpet.

Er krisen i Danmark værre eller mildere end i andre lande? Svaret er ja! Begge dele. Væksten har haft det dårligt, sammenlignet med andre nordiske lande. Men finanserne er kernesunde. Også på langt sigt funkler den nordiske velfærdmodel. Den giver høj fertilitet, så aldringen mindskes. Oven i har de nordiske lande gennemført de mest vidtgående pensionsreformer, så staten ikke belastes af store pensionsudgifter. Ingen lande står bedre. Det bør man måske ikke fortælle vælgerne. Men man burde hviske det til forbrugerne.

Vækst i privat forbrug og eksport 2007-2011, i faste priser. Pct.

	Privat forbrug	Eksport
Denmark	-3,2	2,8
Norway	7,9	-3,5
Sweden	5,4	3,8
Finland	5,5	-11,2
Germany	2,5	8,4
Switzerland	5,6	5,6

opdaterede tal pr. ultimo Nov. 2012:

[http://goulandersen.dk/Grafer/Månedens graf Dec 2012 Hvorfor så meget dårligere i Danmark end i Sverige.pdf](http://goulandersen.dk/Grafer/Månedens%20graf%20Dec%202012%20Hvorfor%20så%20meget%20dårligere%20i%20Danmark%20end%20i%20Sverige.pdf)